

Vuk'uzenzele

O e tlisetšwa ke Dikgokagano tša Mmušo (GCIS)

English/Sepedi

Hlakola 2022 Kgatišo 1

SoNA 2022: Go kaonafatša maphelo

Mmušo o ikga-fetše go bea batho pele, gomme o iphile matšatši a lekgo lo go phetha leano la go akaretša makala ka moka a setšhaba mo kgodišong ya ikonomi ya Afrika Borwa, go hlola mešomo le go fetšiša tlala.

Se se gateletšwe ke Mopresidente Cyril Ramaphosa nakong ya Polelo ya Maemo a Setšhaba ya 2022.

“Mošomo wo o tla dirwa motheong wa Leano la Mphshafatšo le Tsošološo ya Ikonomi, leo le tšwelago pele go ba lenaneo la rena la go aga ikonomi leswa,” a realo.

Ge a be a bolela le setšhaba, Mopresidente o rile ditlapele tša mmušo ke go fenya leuba la Bolwetši bja Kokwanahloko ya Khorona (COVID-19), go aga mananeokgoparara, go oketša tšweletšo ka mo nageng go hlola mešomo le go šomana le mathata a go amana le mohlagase.

“Ge eba go na le selo se tee seo re dumelelanago ka sona ke gore seemo sa gabjale – sa bohloki bjoo bo ikepetšego, tlhokego ya mešomo le go se lekalekane – ga se amogelege ebile ga se sa swanela go tšwela pele.

Go hlola mešomo

Ngwageng woo o fetilego kotareng ya go feta, palo ya tlhokego ya mešomo e fihleletše seemo sa godimodimo kudu mo 34.9% ya badudi ba sa šomego ka baka la masetlapelo a go amana le tša ditšhelete ao a hlotšwego ke COVID-19.

“Ka moka re a tseba gore mmušo ga o hlole mešomo.

Kgwebo ke yona e hlalago mešomo. Mošomomogolo wa mmušo ke go tla ka mabaka ao a tla kgontšhago makala a poraefete – bobedi

le legolo le le lennyane – go tšwelela, go gola, go fihlelela mebaraka e meswa, go hlama ditšweletšwa tše diswa, le go thwala bašomi ba bantšhi,” a realo.

Batho bao ba ka bago dipersente tše masomeseswai bao ba šomago, ba šoma ka lekaleng la poraefete.

Mopresidente o rile mmušo o tla tsebagatša sekhwama sa kadimišo ya mašelang go thuša dikgwebo tše nnyane go tsoga.

Lenaneo la Tsošološo ya Mešomo ka Mopresidente, leo

le šetšego le thekgile menyetla ya mešomo e 850 000, le tla oketšwa. Bontšhi bja bao ba hlegilego e be e le baswa, gomme ba go feta dipersente tše masometshela e be e le basadi.

Tsošološo ya mešomo e tla kgontšha Kgoro ya Tša Selegae go thwala baswa ba 10 000 bao ba sa šomego go yo fetolela ditokomane tša pampiri go ba tša ditšithale, gomme Sekhwama sa Mešomo ya Leago se tla hlola menyetla e mengwe gape e 50 000. Kgoro ya Thuto ya

Godimo le Tlhahlo e tla fa dialoga tše 10 000 tša thuto le tlhahlo ya mešomo ya diatla menyetla ya mešomo go tloga ka Moranang 2022.

Websaete ya SAYouth.mobi, yeo e diretšwego go thuša baswa bao ba nyakago mešomo le go fihlelela menyetla le thekgo, gabjale e na le baswa ba go feta dimilione tše 2.3 bao ba ingwadišitšego.

Mo go bona, ba go feta 600 000 ba šetše ba hweditše menyetla ya mešomo.

“Tirelo ya Baswa ya Bosetšhaba e tla thwala sehlopha sa yona sa mathomo sa baswa ba 50 000 mo ngwageng wo, e hlolele baswa menyetla ya gore ba tšee karolo ditšhabeng tša bobona, e hlabolle mabokgoni a bona le gore ba thwalege.

Mphiwafela wa SRD o tšwela pele

Mphiwafela wa Kimollo ya tša Leago (SRD) go COVID-19, woo o thušitšego batho ba go feta dimilione tše 10 bao ba sa šomego, o okeleditšwe nako go fihla ngwageng o tlogo – go fihla mafelelong a

E tšwelapele letlakaleng la 2

Go bala *Vuk'uzenzele* ikhweletšwe GOVAPP mo go:

Nyaka SA Government mo go Google playstore goba mo go appstore

IKGOKAGANYE LE RENA GO Vuk'uzenzele @VukuzenzeleNews

Diwepeaete: www.gcis.gov.za Email: vukuzenzele@gcis.gov.za

www.vukuzenzele.gov.za Mogala: (+27) 12 473 0103

Tshedimosetso House:
1035 cnr Frances Baard and Festival streets, Hatfield, Pretoria, 0083

VUK'UZENZELE KE MAHALA, GA E REKIŠWE

Go fedišwa ga Seemo sa Masetlapelo ka Afrika Borwa go bonala go le kgauswi

Mopresidente Cyril Ramaphosa o sa tšwa go bolela nakong ya Polelo ya Maemo a Setšhaba (SoNA) ya 2022 gore mmušo o beakanya go fediša Seemo sa Masetlapelo sa Bosetšhaba ka ge naga e tsena legatong le leswa taolong ya leuba la Bolwetši bja Kokwanahloko ya Khoro-na (COVID-19).

“Ke maikemišetšo a rena go fediša Seemo sa Masetlapelo sa Bosetšhaba ge re se no fetša go tla ka mekgwa e mengwe ka tlase ga Molao wa Maphelo wa Bosetšhaba le melao e mengwe ya go re kgontšha go laola leuba le,” gwa realo Mopresidente.

Ka la 15 Hlakola 2020, Mopresidente Ramaphosa o ile a goeletša nako ya Seemo sa Masetlapelo sa Bosetšhaba go ya le ka Molao wa Taolo ya Masetlapelo gomme a tsebiša le mekgwa ya go fapafapana ya go laola go phulega ga COVID-19.

Mopresidente Ramaphosa o rile dikiletšo go tša ikonomi le leago di nyakile di fedišitšwe ka moka, gomme seo se hlotšwe ke go abja ga meento.

O gopoditše badudi gore meento ke yona mokgwa wo mokaonekaone kgahlanong le go lwala, lehu le COVID-19 yeo e bolaile-go batho ba palo ya go batamela 100 000 ka mo

nageng.

“Ke phela ke bolela ke re ge nkabe ke se ka entelwa ge ke be ke fetelwa ke COVID-19 ka kgwedi ya Manthole, mohlomongwe nkabe ke se ka ema mo lehono,” a realo.

Mopresidente o tšeere nako go hlohleletša Mafrika Borwa go hlalwa moento o wa go boloka maphelo, le go tšwela pele go latela mekgwa ya motheo ya go itšhireletša ba be ba dule ba ntšhitše mahlo dinameng.

“Re tla kgona go tšwela pele ka bophelo le ge kokwanahloko e sa le gona,” a realo, ebile a tlaleletša ka gore leuba le hlotše karoganyo e kgolo

gareng ga bao ba šomago le bao ba sa šomago.

Sekhwama sa Solidarity

Mopresidente Ramaphosa o tsebišitše gore Sekhwama sa Solidarity se kgobokeditše tšhelete ya go lekana dibilione tša diranta tše 3.4 yeo e lego meneelo ya go feta ye 300 000 go tšwa go Mafrika Borwa le dikhamphani, mola batho ba go feta 400 le dikhamphani tša go feta 100 di ithaopile go thuša ka ditirelo tša tšona.

“Sekhwama se ralokile karolo e bohlokwa thekgong ya karabelo ya tša maphelo ya bosetšhaba le go fediša masetlapelo ao a

wetšego batho le naga ya borena.”

O lebogile batho ka moka bao ba tsentshitšego mašelang ka sekhwameng, go balwa le ba bangwe ba Maloko a Palamente, mmogo le mananeo a mangwe a go thekga bao ba amilwego ke leuba.

Mopresidente o ile gape a lebiša ditebogo go bašomedi ba tša maphelo le ba tša ditirelo tše bohlokwa ba bantšhi bao ba ralokago karolo e bohlokwa ntsweng kgahlanong le COVID-19.

“Setšhaba se tloga se leboga kudu bašomedi ba tša maphelo mmogo le bašomedi ba bangwe ba ditirelo tše bohlokwa bao ba beilego maphelo a bona kotsing ba hlokometše bao ba lwalago le bao ba lego kotsing mo nakong ye,” a realo. – **SAnews.gov.za**

E tšwelapele go tšwa letlakaleng la 1

kgwedi ya Hlakola 2023.

Go tlaleletša seo, mmušo le bašommogo le ona o tla lebelela ditsela tšeo ka tšona o ka tšwelago pele go thuša batho bao ba nago le mathata a ditšhelete ka mokgwa woo elego gore o ka se imele naga ge nako e dutše e eya.

Go hwetša naga

Mmušo o tšwela pele ka taba ya pušetšo ya naga gomme o letetše go fedišwa ga Molaokakanywa wa Pušetšo ngwageng wo. Go hlangwa ga Setheo sa Tlhabollo ya Temo le Pušetšo ya Naga le gona go tla phethwa ngwageng wo.

“Kgoro ya Mešomo ya Setšhaba le Mananeokgoparara e tla phetha go fedišetšwa ga dihekthara tše 14 000 tša naga ya mmušo go Setheo sa Tlhabollo ya Dintlo,” Mopresidente a

realo.

O tlaleletitše ka gore go na le naga yeo e lekanego yeo e lemegago go thekga dimilione tša balemipotlana bao ba tšwelelago ba dikgogo, leruo, dienywa le merogo.

Balemi ba go feta ba 100 000 ba šetše ba amogetše dibaotšhara tša go ba thuša go oketša tšweletšo, gomme lenaneo leo le tla katološwa gore le fihlelele balemi ka bontšhi.

Bomenetša le bosenyi

Go tloga tlhamong ya Komišene ya mabapi le go Gogwa ga Mmušo ka Nko go ya go dinyakišišo tša mabapi le dikonteraka tša go reka tša go amana le COVID-19, Mopresidente Ramaphosa o tloga a sa metše mare ge go etla tabeng ya go fediša bomenetša.

“Maitekelo a rena a go tsošološa ikonomi a ka se atlege ge re ka se lwe le go keka ga bomenetša ka

mešegofela.

Pele ga la 30 Phupu, Mopresidente o tla ala leano la go šoma karabelong ya ditigelo tša go tla ka Komišene.

O hlalositše gore ditheo tša mmušo tšeo di fapafapanego di šoma mmogo go šupa bao ba senyago, di ba fe kotlo, le go lefiša tšhelete ya Mmušo yeo e utswitšwego.

Polokego le tšhireletšo di tla matlafatšwa ka go thwala maphodisa a 12 000 le go hlama leswa diforamo tša sephodisa tša setšhaba.

Go lwa le GBVF

Mmušo o tla tšwela pele gape go matlafatša ntwagaahlanong le Tlaišo ya Bong le Polao ya Basadi (GBVF) ngwageng wo ka go phethagatša Leano la Bosetšhaba la Ditharollo go GBVF.

Melao e meswa e šetše e šoma go matlafatša lekala la tša toka le go thekga bao ba phologilego tšaišo.

“Phethagatšo ya melao ye e bohlokwa go netefatša gore melato e rarollwa ka katlego, gore baphologi ba šireleditšwe le gore go ba le dithibelo tšeo di šomago ka go phethagala.

Wo mongwe wa melao e meswa yeo Mopresidente Ramaphosa a bego a bolela ka yona ke Molaophetošwa wa tša Bosenyi le Merero yeo e Amanago le Bjona woo o šireletšago batho bao ba lego kotsing ya go ka tšaišwa gape. Molao wo o dumelela dikgorotsheko go thwala banamodi bao ka bona ngwana, mogolofadi goba motšofadi a ka lekolwago ka gona nakong ya tsheko.

Mopresidente o be gape a bolela ka Molaophetošwa o moswa wa Bosenyi (Melato ya go amana le Thobalano le Merero yeo e amanago le yona) woo o dirago gore e be molato go šomišwa bošaedi le go goketšwa ka tša thobalano ga batho bao ba nago le bogolofadi

bja monagano. Molao wo o bolela gape gore melato ya go amana le thobalano kgahlanong le batho bao ba nago le bogolofadi bja monagano e swanetše e ngwadišwe ka Lenaneong la Bosetšhaba la Melato ya Thobalano (NRSO).

Molaophetošwa wa Dikgaruru tša ka Gae o lebelela mararankodi ao a lego gona ka dikgarurung tša dikamano tša ka gae.

Molao o dumelela tsela ya go humana mangwalo a ditaelo tša tšhireletšo, le go nabiša maemo ao lengwalo la taelo ya tšhireletšo le ka kgopelwago ka gona.

Mopresidente Ramaphosa o rile Molao wo o šireletša gape batšofadi go mehuta ka moka ya tšaišo ya ka gae, gomme ebile o dumelela bangongoregi go kgopela mangwalo a taelo ya tšhireletšo inthaneteng, e le go ba bolokela nako le tšhelete ya senamelwa.

government communications

Department: Government Communication and Information System
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

Tel: 012 473 0353

Email: vukuzenzele@gcis.gov.za

Address: Private Bag X745, Pretoria, 0001

Acting Head of Editorial and Production
Tyronne Seale | tyronne@gcis.gov.za

Acting Editor-in-Chief
Zanele Mngadi | zanelemngadi@gcis.gov.za

Managing Editor
Irene Naidoo | irene@gcis.gov.za

Writers
More Matshediso
Silusapho Nyanda

Graphic Designers
Tendai Gonesse | Benny Kubjana

Production Assistants
Jauhara Khan | Sebastian Palmer

Language Practitioners
Nomgcibelo Motha | Boitumelo Phalatse
Thandolunye Magudulela | Sizwe Ziqubu

All rights reserved. Reproduction of the newspaper in whole or in part without written permission is strictly prohibited.

Vuk'uzenzele
is published by Government Communications (GCIS)

Printed by:

Distributed by:

Lekala la setšhaba le la poraefete a bohlokwa kgolong ya ikonomi

Ge re le gare re šoma gore re godiše ikonomi ya borena le go hlola mešomo, go na le dingangišano tše ntshi mabapi le dikarolo tšeo di bapalwago ke mmušo le kgwebo go fihlelela dinapo tše.

Batho ba bangwe ba šišintše gore re kgethe e tee gareng ga tšona; ka go le lengwe, mmušo woo o hlabollago, woo o ralokago karolo e bohlokwa ka mpshafatšong ya ikonomi le leago, le, ka go le lengwe, go katološa lekala la poraefete leo le hlohleletšago kgolo le mešomo.

Nnete ke gore re a di hloka bobedi. Re hloka mmušo woo o hlabollago ebile o kgonago mmogo le lekala la poraefete leo le phelago la matšato. Re hloka gore di šome mmogo le go thušana.

Kgopolo ye ga se e mpsha. Mengwaga e masometharo ya go feta, ka ngwaga wa 1992, mokgatlo wa African National Congress o amogetše tokomane yeo thaetlele ya yona e rego "Ready to Govern". Tokomane e ala melawana ya pholisi bakeng sa Afrika Borwa ya demokrasi gomme, mo nakong ya go batamela mengwaga e masometharo, e hueditše tsela yeo pholisi e e tšeago ya go latelana ga mebušo ya demokrasi.

Tokomane ya "Ready to Govern" e be e na le ponelopele ya mmušo wa demokrasi woo o nago le maikarabelo a go kgokaganya, go rulaganya le go hlahla tlhabollo ya ikonomi gore e be yeo e phelago e gola ka tšhomišano le

mekgatlo ya diyunione, dikgwebo le makala a mangwe a setšhaba.

E boletše le ka tlhokego ya pholisi ya ikonomi yeo e dirago gore ikonomi e be ya demokrasi gomme ebile e hlola menyetla ya mešomo yeo e lego ya moputso woo o kgonago go phediša batho ka Afrika Borwa.

Tokomane e lebeletše gape 'lekala la poraefete leo le nago le matšato, leo le šomišago mabokgoni le bokgoni bja go tšea dipheho bja Mafrika Borwa ka moka le medirwana ya tša dikgwebo yeo e tšeago karolo e kgolo tlholong ya mešomo.

Mo Polelong ya Maemo a Setšhaba yeo e sa tšwago go feta, ke hlalositše ka fao mmušo, kgwebo le bašomi ba ka šomago mmogo ka gona, yo mongwe le yo mongwe a šomiša bokgoni bja gagwe bjo bo ikgethilego go hlola mešomo.

Ye nngwe ya dilo tše bohlokwa tšeo di oketšago kgolo le mešomo ke dikgwebo tša mmušo (di-SOE). Tšona di fehla mohlagase, di laola mae-

makepe, di aga ditsela ebile di aba meetse ao ikonomi e a hlokago gore e kgone go šoma.

Esale go tloga mola demokrasi e thomago, di-SOE tše di kgonne ka maatla go thuša bao ba hlokago go fihlelela ditirelo tša motheo. Ke ka fao karolo e bohlokwahlokwa ya lenaneo la rena e lego go matlafatša dikgwebo tša mmušo, go di bušetša maamong a makaone a ditšhelete, go hlabolla mokgwatšhomo le tshepetšo ya tšona, gape le go di kgontšha go raloka karolo e bohlokwa ebile e holago naga.

Ka go latela karolo yeo go bolelwago ka yona ka go "Ready to Govern", mmušo o laola kgolo le mpshafatšo ka mekgwa e bjalo ka pholisi ya phenkgišano, dinyakwa tša matlafatšo yeo e nabilego ya Bathobaso kgwebong le melao ya tekatekano mošomong, gape le go kgokaganya kabo ya dilae-sense tšeo di fapafapanego go ditlamego tša ditirelo le matlafatšo tša naga ka bophara.

Mmušo o tsenya gape letsogo tabeng ya tlhola ya mešomo yeo e sego ya bao ba šomelago lekala la setšhaba feela. Lenaneo la Mešomo ya Setšhaba leo le Katološitšwego, leo le thomilego go ba gona go tloga ka 2003, le file dimilione tša batho menyetla ya mešomo.

Mo nakong ya bjale, karabelong go seabe se sebe sa leuba la COVID-19 go ikonomi, mmušo wo o bone koketšego e kgolo ya mešomo ka lekaleng la setšhaba mo historing ya naga ya gaborena.

Lenaneo la Tsošološo ya Mešomo ka Presidente le thekgile menyetla ya go feta 850 000 ka dikgwedi tše 16 feela. Go tlaleletša koketšo ya mešomo ka lekaleng la setšhaba, re fana ka thekgo go baswa bao ba sa šomego, go ba lokišetša lefase la mešomo, go ba dira gore ba thwalege, le go ba kopantšha le menyetla.

Go na le ditsela tše dingwe tše dintšhi tšeo ka tšona mmušo o tsenyago letsogo tlholong ya mešomo ka dipeeletšo tše kgolo go mananeokgoparara, tlhamong ya mafelo a ikonomi ao a ikgethilego, gape le ka thekgo go diintaseteri tša mešomo ya diatla.

Nepo yeo e ikgethilego ngwageng wo e go dikgwebo tše nnyane, tša magareng le tše nnyane-nnyane, go matšema mmogo le tšeo esego tša semmušo.

Ka tlhamoleswa ya sekema sa kadimišo ya tšhelete seo re se tsebagaditšego dikgweding tša mathomo tša go phulega ga leuba la COVID-19, re dira gore mašeleng ao a kgontšhago

dilo go boela sekeng a fihlelelwe bonolo ke dikgwebo tše nnyane.

Re katološa lekgetho la mošomo la go thwala baswa le go lebelela diphetogo tše dingwe tša melawana go kgontšha dikgwebo tše nnyane go thwala batho ba bantšhi.

Bjale ka ge ke laeditše ka Polelong ya Maemo a Setšhaba, tše di magareng ga magato ao re a tšeago bjalo ka mmušo go "hlola mabaka ao a tla kgontšhago lekala la poraefete – ekaba le legolo goba le le lennyane – go tšwelela, go gola, go fihlelela mebaraka e meswa, go hlola ditšweletšwa tše diswa, le go thwala bašomi ba bantšhi."

Lekala la poraefete le thwetše seripa le kotara ya bašomi ka Afrika Borwa gomme le rwele maikarabelo a peditharong ya peeletšo le diphatišišo le tšhomišo ya tšhelete.

Ka go sepedišana le mmušo woo o kgonago ebile o hlabollago, naga ya borena gona e hloka lekala la poraefete la go šoma botse leo le beeletšago ka bašoming bao ba tsebago mošomo.

Ge mešomo ya lekala la poraefete e oketšega, batho ba bantšhi ba hwetša thekgo ebile ba phela botse.

Didirišwa le ditirelo di kgona go fihla bathong ka bontšhi gomme mmušo wa demokrasi o kgona go kgoboketša lekgetho le lentšhi leo le thušago tlhabollo ya leago.

Tokomane ya 'Ready to Govern' e re karolo yeo mmušo o e ralokago "e swanetše e lokišwe gore e kgotsofatše dinyakwa tša ikonomi ya naga ka tsela yeo e sego ya raragana", ekaba e le go oketša go kgatha tema ga mmušo ka mafelong a taolo goba e le go fokotša go kgatha tema ga ona ka go mafelong a mangwe.

Re ka se kgone go fihlelela ikonomi ya mohuta woo ntle le mmušo woo o kgonago ebile o hlabollago, mmogo le lekala la poraefete leo le akaretšago ebile le golago ka lebelo. Ga se ra swanela go botšwa gore re kgethe lefe goba re se kgethe lefe. Re a hloka ka bobedi.